

Автор(и): проф. д-р Стойка Машева, ИЗК "Марица" Пловдив

Дата: 05.04.2020 *Брой:* 4/2020

Problemi u njihovoj proizvodnji

Krompir je jedna od najrasprostranjenijih poljoprivrednih kultura. Po obimu proizvodnje zauzima četvrto mesto u svetu (posle pirinča, pšenice i kukuruza). To je delom zbog značajnog sadržaja vode u gomoljima. Odlikuju se visokom biološkom vrednošću. Po količini hranljivih materija dobijenih po jedinici površine, zauzimaju jedno od vodećih mesta među gajenim biljkama. Njihovi gomolji sadrže skrob, proteine, vitamine i mineralne soli. Ugljeni hidrati krompira spadaju među glavne izvore mišićne energije za ljude, a mineralne soli sadrže kalcijum, gvožđe, jod, sumpor i druge. Proteini krompira sadrže aminokiseline koje se lako i potpuno apsorbuju u ljudskom organizmu u poređenju sa proteinima iz mesa. Potiču iz južnoameričkih Anda. Trenutno se krompir gaji u 160 zemalja širom sveta. Postoji 1.500–2.000 različitih sorti, koje se razlikuju po boji, veličini i sadržaju hranljivih materija.

Široka upotreba krompira kao hrane, stočne hrane i sirovine za industriju određuje njegov značajan ekonomski značaj. U 100 g pečenog krompira sa korom nalazi se 97 kalorija, 0 masti, 21 g ugljenih hidrata, skoro 3 g proteina, vitamin C – 37% od preporučenog dnevnog unosa, vitamin B₆ – 31% istog, kao i natrijum, kalijum i mangan. Profil hranljivih materija krompira može varirati u zavisnosti od vrste. Dobar su izvor antioksidanata, uključujući specifične vrste kao što su flavonoidi, karotenoidi i fenolne kiseline, koji smanjuju rizik od hroničnih bolesti. Krompir je dobar izvor rezistentnog skroba, a onaj koji je kuvan pa zatim ohlađen sadrži najveće količine istog. Koristan je za zdravlje, posebno u pogledu kontrole šećera u krvi i insulinske osetljivosti. Rezistentni skrob povezan je sa nekoliko drugih prednosti, uključujući smanjen unos hrane, povećanu apsorpciju hranljivih materija i poboljšano zdravlje digestivnog sistema.

Krompir sadrži glikoalkaloide, koji mogu biti toksični ako se konzumiraju u velikim količinama. Čuvanje gomolja na nižim temperaturama i dalje od sunčeve svetlosti može održati nivo glikoalkaloida niskim. Kada se konzumira umereno i pripremi na zdrav način, krompir može biti hranljiv dodatak ljudskoj ishrani.

Krompir je osnovna namirnica u mnogim regionima sveta. Danas je jedna od najšire gajenih useva i koristi se u mnogim pravcima, uključujući proizvodnju alkohola, stočne hrane, dehidriranih prehrambenih proizvoda (pire krompir), smrznutih prehrambenih proizvoda (smrznuti pomfrit). Lideri u proizvodnji krompira su Kina i Indija.

Prema podacima FAO, ukupna globalna proizvodnja krompira u poslednjoj zabeleženoj godini 2017. iznosi 388.190.674 t, pri čemu 25,6% globalne ponude dolazi iz Kine, a 5 najvećih proizvođačkih zemalja zajedno čini 56,6% ove proizvodnje.

Potražnja za krompirom u Kini stalno raste, jer je ova proizvodnja profitabilnija po hektaru od drugih glavnih useva kao što su žitarice, mahunarke i pamuk. Samo 10–15% ukupne proizvodnje koristi se za prerađene proizvode od krompira kao što su čips i smrznuti pomfrit. Poljoprivrednici tamo se suočavaju sa ozbiljnim problemima, uključujući nedostatak koordinacije među proizvođačima i nedostatak visokokvalitetnog, bezvirusnog semena. Potrošnja krompira po glavi stanovnika povećala se na 25,53 kilograma godišnje u Indiji, u poređenju sa 12 kilograma 1990. godine. Indija se uglavnom oslanja na male, porodične farme u zapadnom regionu zemlje za gajenje svog krompira.

Krompir je bio glavni element u ishrani Ukrajinaca od početka 20. veka. Danas je potrošnja po glavi stanovnika 131,26 kilograma godišnje i među najvišim u svetu.

Holandija ima najveći prinos krompira. Takođe je broj 1 proizvođač visokokvalitetnog semenskog krompira u svetu. Do nedavno, ova zemlja je bila i najveći evropski izvoznik krompira.

U našoj zemlji proizvodnja krompira u poslednjih 10 godina smanjila se 4 puta, a površine pod ovom kulturom – 3 puta. Prema Agrostastici, 2018. godine krompir je gajen na 140.960 hektara. Uz prosečan prinos od 1.856 kg/ha, dobijeno je 261.594 t proizvodnje. To je 15% više u poređenju sa 2017. godinom. Uvezen krompir iste godine je za 16% manji nego 2017, dok je izvezena količina za 3,3 hiljade tona veća. Uvoz je uglavnom nemačkog porekla. Razlog je niža proizvodna cena tamošnjeg outputa. Razlika u ceni koštanja određena je mnogim faktorima – klimatskim karakteristikama, navodnjavanjem, strukturom farmi, kvalitetom sadnog materijala i sortnom strukturom, niskim prinosima i drugim.

Za to postoji nekoliko razloga – neusaglašenost između bioloških zahteva useva i zemljišno-klimatskih uslova u preovlađujućem delu površina, nepoštovanje ključnih elemenata tehnologije gajenja, upotreba nekvalitetnog sadnog materijala i, ne manje važno, visoka virusna pozadina u zemlji. Zbog fragmentacije i teško pristupačnog terena, moderna mehanizacija za obradu zemljišta, sadnju i žetvu može se koristiti samo u ograničenoj meri. Kao rezultat, stepen mehanizacije u ovoj proizvodnji je niži. Prosečni godišnji prinosi su oko 1–1,8 t/ha i svrstavaju našu zemlju na 107. mesto u svetu po produktivnosti.

Preovlađuje mišljenje da je razlika u ceni koštanja bugarskog krompira i onog proizvedenog u Nemačkoj posledica različitih subvencija koje proizvođači primaju. Zaista postoje fundamentalne razlike u određivanju subvencija u dve zemlje, ali to teško da je glavni razlog. Na primer, samo 7–10% sadnog materijala u Bugarskoj je uvezeno. Sortna struktura je veoma heterogena, što ne dozvoljava pripremu većih homogenih serija za preradu, za domaće tržište i, shodno tome, za izvoz. Uprkos otvaranju specijalizovanih kreditnih linija za proizvođače krompira, kamatne stope na njih su i dalje visoke. To takođe doprinosi nekonkurentnosti domaće proizvodnje.